

ВИКОРИСТАННЯ ФЕРОМОННИХ ПАСТОК У БОРОТЬБІ З ГРОНОВОЮ ЛИСТОКРУТКОЮ

У статті наведені дані про використання феромонних пасток у боротьбі з гроновою листокруткою — найбільш небезпечним шкідником виноградних насаджень на півдні України.

Ключові слова: гронова листокрутка, феромони, шкідник, моніторинг, інсектициди.

Шкідливі комахи постійно присутні на виноградних насадженнях, але нанести врожаю значної шкоди вони здатні, лише досягнувши певної порогової чисельності. Тому, щоб зменшити чисельність обробок інсектицидами і використовувати їх лише в певний момент, необхідно проводити моніторинг — контроль та систематичні обліки шкідників. При інсектицидній обробці, можливо досягти, лише одноразового ефекту смертності комах не залежно від їх щільності. В окремих випадках використання статевих феромонів дозволяє цілеспрямовано і без шкоди для навколишнього середовища забезпечити високу біологічну ефективність захисних заходів.[1,4]

Одним із найбільш економічних і точних методів визначення і оцінки щільності популяції більшості шкідливих комах — використання феромонних пасток, в яких приманкою слугують синтетичні аналоги феромонів комах.

Феромони — біологічно активні речовини, хімічні сполучення, які виробляються спеціальними залозами зовнішньої секретії (ектодермальними) і виділяються тваринами в навколишнє середовище. Викликають специфічні поведінкові і фізіологічні реакції у особин того ж виду.

Одним із основних шкідників, який завдає великий економічний збиток виноградним насадженням України, являється гронова листокрутка (*Lobesia botrana* Den. et Schiff.). Із-за пошкодження генеративних органів куща значно знижується урожайність, погіршується якість продукції. Шкідник широко розповсюджений у всіх зонах промислового виноградарства.

З метою розробки ефективних способів боротьби проти гронової листокрутки співробітниками ННЦ «ІВіВ ім. В.Є. Таїрова» лабораторії захисту рослин протягом багатьох років проводиться моніторинг чисельності і розвитку шкідника за допомогою феромонних пасток.

По загальноприйнятій методиці феромонні пастки вивішувались на рівні другого дроту шпалери за один - два тижні до початку льоту метеликів з настанням стійкого тепла + 10°C на протязі 2-3 днів і більше. На початку льоту метеликів кожного покоління пастки міняли. Огляд пасток і вибірку комах проводили щоденно до масового льоту, а потім в залежності від щільності популяції один раз на три - п'ять днів. Комплект пастки з капсулою повністю міняли перед початком льоту метеликів кожного покоління. Використані пастки і капсули прибирали з ділянки і спалювали. Дані спостережень показали, що феромонні пастки надійно фіксують початок і кінець льоту шкідника у всіх поколіннях, що дає можливість визначати оптимальні строки обробок інсектицидами. Знаючи дату перших відловів метеликів гронової листокрутки, легко визначити початок відродження гусениць шляхом підрахунку часу необхідного для спарювання, відкладання яєць і ембріонального розвитку, яка сигналізує про доцільність проведення обробок. [3]

На виноградниках ДП «ДГ Таїровське» і демонстраційних ділянках інституту встановлено, що гронова листокрутка розвивалась в 2012 р. у чотирьох генераціях. У першому і другому поколіннях від вильоту метеликів до відкладання яєць проходило 3 дні.

Ембріональний розвиток яєць першого покоління тривав на протязі 7-9 днів, другого і третього 5-8 днів. Особливості розвитку гронової листокрутки тісно пов'язані з погодними умовами.

Активність льоту метеликів на феромонні пастки залежить від середньої добової температури повітря та кількості опадів.

Феромонні пастки відловлюють цілий вид, навіть якщо популяція має дуже низьку чисельність. Тому вони використовуються для раннього попередження появи шкідника. За допомогою пасток можуть бути встановлені нові ділянки розселення комах на ранній стадії, передбачена динаміка розвитку популяції, визначено розповодження комах на зараженій ділянці.

Отриманні дані про особливості розвитку гронової листокрутки на основі феромонного моніторингу являються основою для прогнозу строків появи і чисельності комах, а також визначення оптимальних періодів для застосування засобів захисту рослин.

Література

1. Войняк В. И. Результаты практического использования феромонов / В. И. Войняк // Проблемы практического применения феромонов в защите сельскохозяйственных культур: тез. докл. науч.-метод. совещания (Тарту, 2-5 февр. 1981 г.). - Тарту, 1981.
2. Валиева Е. Н. Половой феромон гроздовой листовертки / Е. Н. Валиева // Защита растений. - 1983. - № 9. - С. 25.
3. Методические рекомендации по применению синтетических половых феромонов гроздовой и двулетней листоверток в интегрированной системе защиты виноградной лозы. - М.: ВАСХНИЛ, 1986.
4. Проблемные вопросы защиты винограда от вредных организмов: матер. Всес. науч.-практ. конф. - Ялта, 1990. – С. 146-194.

Мурадян О. Л.

Использование феромонных ловушек в борьбе с гроздовой листоверткой

В статье приведены данные о применении феромонных ловушек в борьбе с гроздовой листоверткой — наиболее опасным вредителем виноградных насаждений на юге Украины.

Ключевые слова: гроздевая листовертка, феромоны, вредители, мониторинг, инсектициды.

Muradian O.L.

The use of the pheromone traps in the fight against *Lobesia botrana* Den

*The paper presents data on the use of pheromone traps in the fight against *Lobesia botrana* Den.et Schiff. - the most dangerous pest of vineyards in southern Ukraine.*

Key words: *Lobesia botrana* Den.et Schiff., pheromones, insect pests, monitoring, insecticidal.